

Nr 68.

Av herr **Ekman, Karl Johan**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 18 med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m. får undertecknad härmed vördsamt anföra följande:

På intet område torde lagstiftningsarbetet vara på en gång så betydelsefullt och så grannlaga och ömtåligt som på äktenskapslagstiftningens. Ett misstag, begånget här, kan verka fullkomligt ödeläggande på hem och samfundsliv. Och liksom vid navigeringen av ett fartyg en ganska ringa omläggning av rodret åt ena eller andra sidan kan komma att åt fartyget giva en väsentligt ändrad kurs, så kunna till synes rätt obetydliga ändringar inom lagstiftningen på ifrågavarande område i utomordentligt hög grad påverka den kommande utvecklingen antingen i god eller i fördärvlig riktning. Vid bedömandet av den nu framlagda lagstiftningen bör denna därför i minsta detalj noggrannt prövas och detta framför allt med hänsyn till vårt eget folks bästa utan avseende å de särskilda önskemål, som kunna göras gällande från länder, med vilka den ifrågavarande lagstiftningen skulle vara gemensam.

Redan inför förslaget 1 kap. 1 § måste man ställa sig tveksam. Stadgandet lyder: »Trolovning är sluten, då man och kvinna överenskommit att ingå äktenskap med varandra.»

Trolovning skall sålunda kunna ingås utan iakttagande av viss form allenast genom en mellan fyra ögon träffad muntlig överenskommelse. Men om sedan endera nekar till överenskommelsen, bliva rättsverkningarnas ikraftträdande beroende på den bevisning, den andra kan åstadkomma. Sammanställes härmed stadgandet i promulgationsförordningens § 8, att barn, som är avlat i trolovning, är äkta barn, så inses lätt, hurusom i många fall särskilt de unga kvinnorna kunna lockas in på en väg, där de tro sig genom en dylik formlös överenskommelse hava säkerställt åtminstone barnets rätt och framtid, under det att de i själva verket äro ur-

ståndsatta att förelbringa den bevisning, som är nödvändig för att rätten skall kunna göras gällande.

Med anledning härav synes det mig vara nödvändigt att stadga, att trolovning skall ingås under en eller annan yttre form, varigenom dess förhandenvaro öppet konstateras. Därigenom skulle också, vid många lösa förbindelser, kvinnan lättare kunna framtvinga en verklig, bevislig trolovning med den, särskilt för barnen, mera tryggade ställning, som därav följer. Skriftlig försäkran, brevväxling, vittnen eller utbyte av ringar torde vara medel, som redan nu i nämnda syfte allmänt äro i bruk och utan olägenhet kunna sanktioneras i lagstiftningen.

I 3 kap. 2 § 5 mom. har föreskrivits, att trolodad skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede. Det kan ifrågasättas, huruvida icke det gagn för den yttre folkhälsan, som man därmed vill vinna, mer än uppväges av den skada med avseende å folkkaraktärens renhet och sundhet, som därav kan befaras. Om en sådan bestämmelse till äventyrs kan vara av nöden i större samhällen till följd av där rådande mindre goda sedliga förhållanden, är icke sagt, att man därför bort låta dessa förhållanden bliva avgörande för lagstiftningen för landet i dess helhet, då för övrigt något behov av en sådan bestämmelse sväriligen lär kunna uppvisas. Lätteligen kan ock därigenom kravet på att äktenskap skall ingås i renhet och kyskhet, förlora i kraft, då denna försäkran vid lysnings uttagande skulle kunna ingiva den föreställningen, att obehörig sammanlevnad före äktenskapet i och för sig icke vore något förkastligt, blott icke smittosam sjukdom därav följt. En sådan bestämmelse kommer för visso att i många svenska hem kännas djupt kränkande. Då det emellertid mot de medicinska myndigheternas uttalanden lærer vara hopplöst att få bestämmelsen alldeles avlägsnad ur lagstiftningen, bör åtminstone kunna fordras att den inskränkes till mannen. De fall då en kvinna, med fördöljande av sådan sjukdom eller eljest därom medveten, skulle vilja ingå äktenskap torde vara ganska sällsynta, så att någon fara för den allmänna folkhälsan kan därav icke vara att befaras; och att det oaktat Sveriges alla kvinnor vid inträdet i äktenskapet skulle genom lagstiftningen utsättas för den kränkningen att nödgas försvara sig mot en så neslig misstanke, som avfordrandet av ifrågavarande intyg innebär, kan icke annat än verka djupt nedsättande på den allmänna uppfattningen av hithörande förhållanden och sålunda bliva till direkt skada för det ädlaste och finaste i folksjälen.

En anmärkning av i grunden liknande art kan riktas mot terminologien i 4 kap. Överskriften lyder: »Om vigsel». Och därmed förstås då

icke allenast, såsom nu, kyrklig vigsel utan även den akt inför civil myndighet, varigenom borgerligt äktenskap ingås. I överensstämmelse härmed benämnes även den civile förrättningsmannen vigselförrättare. Vigsel är ett ord med religiös helgd och innebär helig vining. Att lagfästa ett orätt språkbruk som detta skulle bidra till att i vårt folk utplåna känslan för det som verkligen äger religiös helgd. Men därtill borde lagen icke bidra. Det borgerliga äktenskapet skulle därigenom även i viss mån påtryckas en religiös prägel, som det icke äger, vadan bruket av det orätta ordet även i sak innebär något av bristande sanning, som icke borde tålas i lagen. Sannolikt har ordet i denna användning upptagits endast till följd av svårigheten att finna något annat, som uttryckte just samma sak. En ledamot av lagrådet har föreslagit benämningen »giftermål»; men däremot kan invändas, att ordet giftermål snarare betecknar själva äktenskapet än den akt, genom vilken detsamma ingås och om vilken det allenast här är fråga. Ett gammalt svenskt ord finnes dock, som fullständigt motsvarar, vad man här vill hava uttryckt, nämligen ordet »förmälning». Den olika karaktären av de bägge akter, om vilka här är fråga, skulle sålunda i full överensstämmelse med dessas olika inre art kunna uttryckas med benämningarna »kyrklig vigsel» och »borgerlig förmälning» och kapitlets överskrift i enlighet härmed givas lydelsen: »Om vigsel och förmälning».

Beträffande stadgandena i 6 kap. om separation och äktenskapsskillnad yttrar lagrådet, att vid den rättsliga regleringen av hithörande förhållanden måste å ena sidan tillses, att äktenskapsskillnad icke utan verklig anledning kommer till stånd. Härvidlag måste lagstiftaren av den stora betydelse, upprätthållandet av äktenskapets helgd har för samhället, känna sig manad till stor varsamhet. Å andra sidan böra i de fall, då skillnadsskäl föreligga, som lagstiftaren funnit giltiga, icke för skillnadens vinnande uppställas onödiga svårigheter eller anvisas misshagliga former.

I fråga om det i 6 kap. 1 § föreslagna stadgandet, att »makar, som finna sig ej kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, äga, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation)» — sedan medling först ägt rum eller försökts — har det dock syntts lagrådet tveksamt, huruvida icke på sådant sätt skillnad kan vinnas med för stor lätthet och med ett visst fog den anmärkningen kan riktas mot en dylik lagstiftning, att äktenskapets helgd icke omgärdats med vederbörligt skydd.

Denna lagrådets tvekan synes mig vara fullt befogad och hade, enligt min mening, bort föranleda ett avstyrkande av förslaget härutinnan. Frågan, huruvida skillnad skall kunna beviljas på grund av makarnas överenskommelse utan vidare undersökning om förhållandet i äktenskapet,

besvaras i vår nu gällande lag, liksom i de flesta främmande lagar, med nej. Faktiskt förekommer visserligen skillnad på grund av överenskommelse genom kringgående av lagen, i det att man begagnar sig av stadgandena om egenvilligt övergivande för erhållande av skillnad (de s. k. Köpenhamnsresorna). Men denna utväg kan på grund av de därmed förenade kostnaderna icke anlitas av andra än de mera bemedlade och förekommer sålunda endast i tämligen begränsad omfattning. Helt annorlunda skulle det bliva, om i lag stadgades, att makar endast på grund av överenskommelse kunde vinna separation och, sedan därefter ett år förflutit, slutlig skillnad. Därigenom skulle med ett slag detta lätta skilsmässoförfarande tränga ned bland folkets alla lager och en allmän löslighet i de äktenskapliga förbindelserna bliva följden. Det minsta man kan fordra är väl, att en undersökning anställles, huruvida någon verklig orsak ligger till grund för skilsmässopåståendet. Alla de orsaker, som kunna tänkas med verkligt fog föranleda en överenskommelse om skillnad, återfinnas i kapitlets övriga stadganden om äktenskapsskillnader, men där under den förutsättning att orsaken, vid anställd undersökning, befinnes verkligen vara för handen. Även om stadgandet om skillnad på grund av makarnes fria överenskommelse uteslutes ur lagen, kunna makarna sålunda, om anledning till skillnad verkligen finnes, alltid erhålla sådan. Att ytterligare underlätta äktenskapens upplösning genom öppnandet av möjligheten till äktenskapsskillnad allenast på grund av överenskommelse även i sådana fall, då någon verklig grund till skillnad icke föreligger, utan denna orsakas endast av nyckfullhet eller eljest bristande plikt känsla, kan icke vara lagstiftningen värdigt och skulle verka i hög grad ödesdigert på hem och familjeliv, vars värnande och stärkande dock är ett huvudvillkor för samhällets fortfarande bestånd.

Det bör därjämte erinras, att en sådan lagstiftning skulle komma att stå i bestämd strid mot den kristliga grundåskådning, på vilken vårt samhällsskick är uppbyggt och som utgör dess fastaste stöd.

Med anledning härav tillåter jag mig vördsamt hemställa,

att 1 kap. 1 § i förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning måtte erhålla följande lydelse:
 »Trolovning är sluten, då man och kvinna skriftligen eller med två vittnen överenskommit att ingå äktenskap med varandra eller de i syfte att sluta trolovning växlat ringar»;

att stadgandet i andra stycket av 5 mom. i 3 kap. 2 § samma lag måtte givas följande avfattning:

»Trolövad *man* skall ock avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete, att han, så vitt honom är veterligt, icke lider av könssjukdom i smittosamt skede»;

att överskriften till 4 kap. måtte förändras till: »Om vigsel och förmälning», ävensom att uttrycket »borgerlig vigsel» på de ställen, där detsamma förekommer, måtte utbytas mot uttrycket »förmälning»;

samt att stadgandet i 6 kap. 1 § om den äktenkapliga sammanlevnadens hävande på grund av makarnes därom träffade *överenskommelse* jämte därmed sammanhängande bestämmelser måtte ur förslaget utgå.

Stockholm den 19 februari 1915.

K. J. Ekman,
Jönköping.
